

Marzena Marcinek

Politechnika Krakowska

Stowarzyszenie EBIB

marzena.marcinek@pk.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1838-2225>

EBIB jako odskocznia

Streszczenie: W artykule omówiono wybrane aspekty działalności EBIB-u jako zespołu bibliotekarzy, Komisji Wydawnictw Elektronicznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich oraz niezależnego Stowarzyszenia EBIB.

Słowa kluczowe: Stowarzyszenie EBIB, Komisja Wydawnictw Elektronicznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Elektroniczna Biblioteka

Jak określić 25-letni EBIB? Pierwszym słowem, które przychodzi mi na myśl, jest tytułowa odskocznia. Według *Słownika języka polskiego* termin ten ma potrójne znaczenie:

- pochyło ustawiona sprężynująca deska służąca do odbijania się przy skokach gimnastycznych,
- to, co pozwala oderwać się od zwykłych zajęć i daje wypoczynek,
- początek czegoś¹.

Każde z tych znaczeń można odnieść do EBIB-u. Omówię je w słownikowej kolejności.

Odskoknia – pochyło ustawiona sprężynująca deska służąca do odbijania się przy skokach gimnastycznych

Starsze Ebibki (tym mianem zwykle określają się członkowie redakcji) zapewne dobrze pamiętają odskocznnię powszechnie wykorzystywaną na szkolnych lekcjach wychowania fizycznego. Bez niej trudno było wskoczyć na równoważnię albo przeskoczyć przez kozła, skrzynię lub inną przeszkodę.

W tym sensie odskocznnią dla założycieli EBIB-u były ich wcześniejsze zainteresowania i doświadczenia zawodowe, otwartość, elastyczność, energia, pomysłowość, fascynacja internetem i nowymi technologiami oraz ogólna ciekawość świata. One ułatwiły odbicie do skoku w nieprzewidywalne, nowatorskie przedsięwzięcie, wymagające zaangażowania i gotowości do bezinteresownej pracy, nieraz kosztem snu i czasu dla rodziny.

Z takiej odskocznni korzystał zespół EBIB na przestrzeni lat. Nabywane z czasem wiedza, umiejętność współpracy, odpowiedzialność za wspólne przedsięwzięcie, rosnące wzajemne zaufanie, ebibowe przyjaźnie, na które można liczyć w pracy redakcyjnej, zawodowej, a także w prywatnym życiu – to

¹ Odskoknia. W: *Słownik Języka Polskiego* [online]. [Dostęp 24.11.2024]. Dostępny w: <https://sjp.pwn.pl/szukaj/odskocznia.html>.

wszystko stanowiło tę sprężynującą deskę – odskocznię umożliwiającą redaktorom EBIB-u podejmowanie kolejnych wyzwań i realizację wielu nowych zadań.

Odskokcznia – to, co pozwala oderwać się od zwykłych zajęć i daje wypoczynek

Z wypoczynkiem bywało różnie, ale niewątpliwie działalność w EBIB-ie dostarczała wiele przyjemności i satysfakcji.

Ludzie

Praca w zespole złożonym z bibliotekarzy i specjalistów informacji z różnego typu bibliotek rozsiadanych po kraju oraz liczne kontakty z autorami artykułów publikowanych w „Biuletynie EBIB” stanowiły ciekawe urozmaicenie i alternatywę dla codziennych bibliotecznych obowiązków. Warto nadmienić, że w zebraniu założycielskim EBIB-u uczestniczyło 10 bibliotekarzy. Z biegiem czasu skład redakcji się zmieniał, a liczba wolontariuszy jednocześnie zaangażowanych w prace zwykle oscylowała wokół 25. Do dziś z pierwszego składu w redakcji pracują cztery osoby: Anna Filipowicz, Anna Komperda, Marzena Marcinek i Aleksander Radwański. W ciągu 25 lat istnienia EBIB-u przez zespół redakcyjny przewinęło się 75 osób pełniących różne funkcje (redakcja merytoryczna, techniczna, graficzna, korekta, tłumaczenia, administracja). Ale EBIB to także, a może przede wszystkim – autorzy nadsyłanych artykułów, sprawozdań, informacji o wydarzeniach, uczestnicy dyskusji oraz czytelnicy, bez których przedsięwzięcie nie miałyby sensu. To także dyrektorzy macierzystych bibliotek członków redakcji, którzy akceptowali działalność swoich pracowników na rzecz środowiska zawodowego.

Coroczne spotkania redakcji EBIB

Zespół EBIB pracował zdalnie, przez większość czasu bez możliwości spotkań online w czasie rzeczywistym, bo dostępnych dziś technologii jeszcze nie było. Wirtualność z jednej strony chroniła nas przed rozpadem. Będąc „buforowani” przez sieć, mieliśmy czas pomyśleć i poskromić temperamenty, choć nie zawsze się to udawało. Do redakcji Ignęły indywidualności o wyrazistych poglądach i zbudowanie kompromisu bywało trudne (Radwański, 2003). Z drugiej strony czasem zdawkowe informacje wymieniane w sieci, szybkość przekazu, lapidarność, wymijanie się tekstów, powodowały nieporozumienia, które trzeba było długo wyjaśniać (Bednarek-Michalska, 2009). Dlatego konieczne były spotkania redakcji „w realu”. Były one doskonałym urozmaiceniem codziennych obowiązków i sprawiały dużo radości. Zwykle trwały 2–3 dni, odbywały się w różnych miejscach – czasem w malowniczo położonych ośrodkach ukrytych w lesie lub nad jeziorem (Jarków, Sapowice, Ślesin, Pluskowęsy, Puszczykowo), czasem w miastach – miejscach zamieszkania poszczególnych Ebibków (Jelenia Góra, Kraków, Łódź, Warszawa, Wrocław, Toruń). Były szkolenia i dyskusje, spacery, ogniska, zabawy, koncerty, zwiedzanie ciekawych miejsc w miłym towarzystwie.

II. 1. Spotkania zespołu EBIB
Źródło: Archiwum EBIB.

Publikacje EBIB i serwisy

Ukazało się 215 numerów „[Biuletynu EBIB](#)”², 26 numerów [Materiałów Konferencyjnych EBIB](#), 11 tomów [Wydawnictw Zwartych Stowarzyszenia EBIB](#), niezliczone treści w [portalu EBIB](#), w tym w *Aktualnościach* i serwisach.

Zasób EBIB-u jest indeksowany w bazach: BazHum, EBSCO i Polskiej Bibliografii Bibliologicznej. Czasopismo jest rejestrowane w bazie Arianta.

Serwisy EBIB podlegały licznym zmianom związanym ze znikaniem zapotrzebowania na jedne usługi i pojawianiem się nowych. W różnych okresach funkcjonowało łącznie 26 serwisów informacyjnych. Najobszerniejszy z nich stanowiła rozbudowana Baza Polskich Bibliotek, która ze względu na aktualizowane na bieżąco dane kontaktowe była obiektem pożądania wielu firm komercyjnych. Przykłady prowadzonych serwisów: Biblioteki wirtualne, Rynek wydawniczy i księgarski, Czasopisma (bibliotekarskie), Czasopisma – portale, serwisy, bazy, Digitalizacja, Edukacja, Firmy dla bibliotek, Granty dla bibliotek, Katalogi, Konferencje, Open access, Open source, Organizacje bibliotekarskie, Prawo, Praca, Serwisy bibliotekarskie, Standardy, Raporty i projekty.

Konferencje, warsztaty

Odkroczyli od codziennych zajęć była organizacja konferencji i warsztatów. Zorganizowana w grudniu 2001 r. wspólnie z Biblioteką Główną i OINT Politechniki Wrocławskiej pierwsza konferencja EBIB „Internet w bibliotece. Próba bilansu, perspektywy rozwoju” cieszyła się dużym zainteresowaniem. Dlatego w następnych latach organizowaliśmy kolejne konferencje. Łącznie w latach 2001–

² Wszystkie odesłania do stron internetowych przedstawiają wersję aktualną w dn. 21.11.2024 r.

2007 odbyły się 4 konferencje pod wspólnym tytułem „Internet w Bibliotekach”. Były to poza wcześniej wspomnianą:

- „Łączność, współpraca, digitalizacja” (Wrocław, 23–26 września 2003 r.) – organizacja konferencji wspólnie z Biblioteką Główną i OINT Politechniki Wrocławskiej,
- „Zasoby elektroniczne: podaż i popyt” (Wrocław, 12–14 grudnia 2005 r.) – organizacja konferencji wspólnie z Zakładem Narodowym im. Ossolińskich i Biblioteką Główną Politechniki Wrocławskiej,
- „Open access” (Toruń, 7–8 grudnia 2007 r.) – organizacja konferencji wspólnie z Biblioteką Główną UMK w Toruniu.

V Konferencja z cyklu „Internet w Bibliotekach” w 2010 r. miała już zasięg międzynarodowy i została poszerzona o tematykę open access. Zorganizowano ją w Toruniu przy współpracy z Biblioteką Główną UMK w Toruniu, Fundacją eIFL.net, Open Society Institute, Poznańską Fundacją Bibliotek Naukowych. Do tematyki otwartego dostępu EBIB powrócił jeszcze w 2012 r. podczas organizacji międzynarodowej konferencji pod hasłem „Otwarta nauka i edukacja”, która odbyła się w Bydgoszczy przy współpracy z Biblioteką Główną UMK w Toruniu, Fundacją eIFL.net i Koalicją Otwartej Edukacji.

W ostatnim okresie EBIB był inicjatorem i współorganizatorem I Kongresu Bibliotek Szkół Wyższych (Łódź, 12–14 czerwca 2019 r.), postulując m.in. powołania Stowarzyszenia Bibliotek Szkół Wyższych oraz II Kongresu Bibliotek Szkół Wyższych (Poznań, 18–20 czerwca 2024 r.).

Bardzo przyjemną odskocznią stanowił także udział w licznych wydarzeniach organizowanych przez biblioteki. Dzięki zaproszeniom na konferencje, które EBIB obejmował patronatem medialnym, mieliśmy bezcenną możliwość stałego rozwoju zawodowego oraz nawiązywania licznych kontaktów z ciekawymi ludźmi. Były też związane z EBIB-em wyjazdy zagraniczne, np. do Drezna na międzynarodową konferencję Lifestyle Libraries w ramach współpracy z Fundacją Bertelsmanna, do Londynu na konferencję Internet Librarian International, do Frankfurtu na Międzynarodowe Targi Książki, do Berlina, Oslo, Buenos Aires i Seulu na Kongresy IFLA, do Pragi na seminarium EBLIDA, do Wiednia na posiedzenie EBLIDA Copyright Expert Group³.

Ważną część działalności zespołu EBIB stanowiło opracowanie licznych programów, opinii i ekspertyz dla różnych gremiów oraz inspirowanie i nawiązywanie współpracy z podmiotami w kraju i zagranicą.

Odskokcznia – początek czegoś

I etap

Dla pierwszych redaktorów EBIB-u odskocznią w tym sensie było spotkanie – najpierw na liście dyskusyjnej INFOBIB-L, potem „w realu”. Każde wspólne przedsięwzięcie wymaga kontaktu ludzi, którzy chcą razem wziąć w nim udział. Obecnie nazywa się to z angielska *kick-off meeting*. W 1999 r. Anna Filipowicz zorganizowała w Warszawie spotkanie inicjujące powołanie do życia pierwszego w Polsce wyłącznie elektronicznego otwartego czasopisma i serwisu zawodowego, który nazwaliśmy Elektronicznym Biuletynem Informacyjnym Bibliotekarzy EBIB. Trzeba było nie lada fantazji, by

³ Więcej szczegółów dot. udziału przedstawicieli EBIB-u w tych wydarzeniach można znaleźć w opracowaniu EBIB 1999–2009 [online]. [Dostęp 24.11.2024]. Dostępny w: https://www.ebib.pl/pliki/10_lat_EBIB.pdf.

w 10-osobowym gronie, bez jakichkolwiek funduszy i przy skromnych narzędziach do pracy zdalnej, postawić sobie za cel integrację środowiska zawodowego, budowanie demokratycznego i tolerancyjnego forum dyskusyjnego, szybkie, bezpłatne dostarczanie środowisku bibliotecznemu ważnych profesjonalnych informacji oraz kumulację polskich zasobów internetowych dla bibliotekarzy⁴.

Il. 2. Redakcja EBIB – zebranie założycielskie, 29.01.1999 r.

Stoją od lewej: Anna Osiewalska, Marzena Marcinek, Bożena Bednarek-Michalska, Stanisław Skórka, Anna Filipowicz, Aleksander Radwański, Urszula Puskiewicz, Szymon Matuszewski, Zbigniew Zakrzewski, Anna Komperda.

Źródło: Archiwum EBIB.

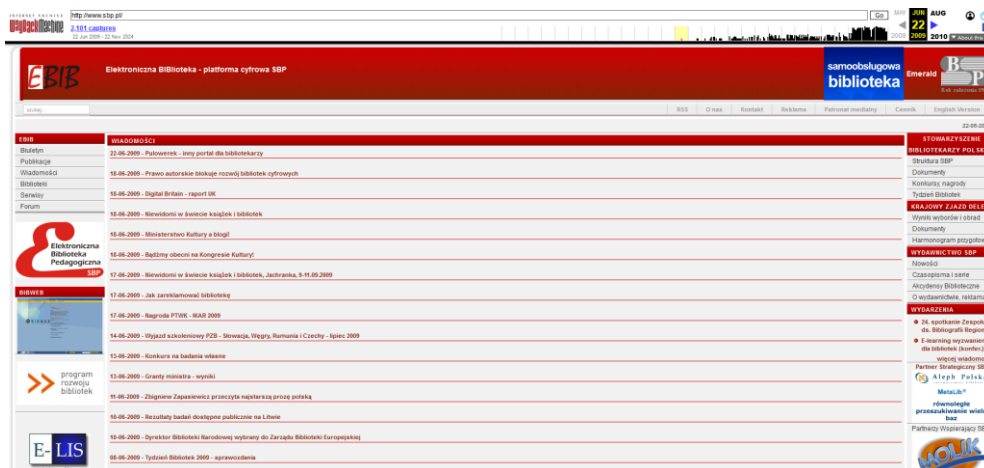
Odbicie się i skok na równowagę są ważne, ale utrzymanie równowagi to dopiero sztuka. Dlatego potrzeba było takiej organizacji pracy, która pozwoliłaby nie tylko wykonywać swoje dotychczasowe obowiązki zawodowe, ale i pogodziła intensywną, choć technologicznie dopiero raczkującą, telepracę z życiem prywatnym. Po roku spontanicznych działań zaistniała potrzeba znalezienia nowej, bardziej profesjonalnej formuły przedsięwzięcia, umożliwiającej np. pozyskiwania grantów na rozwój serwisów i biuletynu, co zapoczątkowało drugi etap funkcjonowania EBIB-u.

II etap

Zespół wolontariuszy zwrócił się do Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich z propozycją współpracy. W 2001 r. przy ZG SBP została powołana Komisja Wydawnictw Elektronicznych (KWE). Skrót EBIB stał się skrótem nowego serwisu Elektroniczna **BIB**lioteka, do którego włączono strony WWW SBP. Natomiast Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy dla odróżnienia nazwano „Biuletynem EBIB”. Zarząd KWE był jednocześnie zarządem Elektronicznej BIBlioteki.

⁴ Protokół z zebrania założycielskiego redakcji pierwszego polskiego Elektronicznego Biuletynu Informacyjnego Bibliotekarzy. *Biuletyn EBIB* [online]. Nr 1 (1999), Czy istnieje środowisko bibliotekarzy? [Dostęp 24.11.2024]. Dostępny w: <https://www.ebib.pl/biuletyn-ebib/1/a.php?komunikat2>.

Rozpoczęto rozwijanie angielskiej wersji Elektronicznej Biblioteki. Z czasem znacznie wzrosła liczba serwisów. Powstała m.in. sztandarowa Baza Polskich Bibliotek, która przez wiele lat była głównym źródłem e-informacji o bibliotekach polskich wszystkich typów. Niektóre serwisy ewoluowały lub były zamykane, zależnie od potrzeb środowiska. O tych potrzebach dyskutowano m.in. na listach i forach dyskusyjnych. W 2000 r. w serwisie EBIB utworzono listę dyskusyjną dla bibliotek publicznych, w 2002 r. listę dyskusyjną SBP, a w 2003 r. moderowane Forum EBIB.

Il. 3. Strona WWW Elektronicznej Biblioteki EBIB w 2009 r.

Źródło: Wayback Machine [online]. 22.06.2009 r. [Dostęp 22.11.2024]. Dostępny w:
<https://web.archive.org/web/20090622132547/http://www.sbp.pl/>.

III etap

W 2010 r. dobiegła końca współpraca z SBP. Zespół EBIB powołał do życia niezależne stowarzyszenie z misją wspierania środowiska bibliotekarzy oraz rozwijania ich kompetencji zawodowych poprzez informowanie, dostarczanie fachowej wiedzy i szkolenie, a także promowanie czytelnictwa, działań bibliotek, idei otwartej wiedzy i nowych technologii oraz inicjowanie i wspieranie aktywności bibliotekarzy. Od tego czasu czasopismo, serwis i inne wydawnictwa funkcjonowały w ramach Stowarzyszenia EBIB.

W 2012 r. opracowano *Słownik angielsko-polski* zawierający ok. 400 terminów i zwrotów związanych z szeroko rozumianym udostępnianiem i wypożyczaniem materiałów bibliotecznych, wzbogacony o około 300 wyrażen z zakresu nowoczesnych technologii i zjawisk związanych ze współczesnym procesem komunikacji.

Na Platformie Edukacyjnej EBIB (Moodle) opracowano 3 e-kursy dla bibliotekarzy:

- Wyszukiwanie informacji w otwartych zasobach internetu (5 modułów),
- Głęboki internet (bazy danych) i możliwości jego przeszukiwania (4 moduły),
- Redakcja publikacji elektronicznych (6 modułów).

Zespół EBIB był również zaangażowany w promocję otwartej nauki (w tym w organizację wspólnie z Koalicją Otwartej Edukacji I Tygodnia Open Access w Polsce, a w kolejnych latach licznych wydarzeń dotyczących otwartości w nauce i edukacji).

IV etap

Po 25 latach pracy w zmieniającym się środowisku informacyjnym zespół EBIB uznał, że zakładane cele projektu w dużej mierze zostały zrealizowane, a kolejne wyzwania w nowy sposób powinni podejmować ci, przed którymi przyszłość zawodowa właśnie się otwiera.

Ogłoszona podczas II Kongresu Bibliotek Szkół Wyższych decyzja o zamknięciu Stowarzyszenia EBIB kończy pewien etap współpracy zespołu na rzecz środowiska zawodowego bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej, a zarazem otwiera przed młodszym pokoleniem drogę niezależnego kształtowania tego środowiska w nowy sposób. Ufamy, że treści zgromadzone w biuletynie i materiałach konferencyjnych oraz innych publikacjach EBIB, zdeponowane w bibliotekach cyfrowych będą w tym pomocne.

W szczególności cieszy nas podjęcie inicjatywy EBIB-u z 2019 r. o powołaniu Stowarzyszenia Bibliotek Szkół Wyższych, a jego powstanie przyczyni się do podniesienia prestiżu zawodu i profesjonalnego rozwoju bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach wyższych uczelni w Polsce.

Na zakończenie pragnę jeszcze raz przywołać termin „odskocznia” z jego potrójnym znaczeniem. Mam nadzieję, że:

- nasza praca, w szczególności dorobek publikacyjny, informacyjny i edukacyjny, a przede wszystkim doświadczenie członków zespołu EBIB, z których wielu zostaje przecież w środowisku bibliotekarzy, będą jak **sprężynująca deska** pomocna do skoku w zawodową przyszłość;
- lektura przynajmniej niektórych publikacji EBIB **będzie tym, co pozwoli choć na chwilę oderwać się od zwykłych zajęć, dając wypoczynek**;
- zakończenie pracy Stowarzyszenia EBIB nie pozostawi po sobie pustki, będzie **początkiem czegoś** zupełnie nowego, w nowych warunkach i na nowych zasadach, ponieważ kluczem do przetrwania jest ciągłość. Przywołam tu słowa z piosenki Boba Marleya dedykowane środowisku bibliotekarzy przez A. Radwańskiego z okazji publikacji 50 numeru „Biuletynu EBIB” (Radwański, 2003): *Get up, stand up: stand up for your rights!*

Wierzę, że niebawem wolno nam będzie zawołać: Umarł król, niech żyje król!

Bibliografia:

1. BEDNAREK-MICHALSKA, M. (2009). *EBIB – hybryda czy nowa forma komunikacji elektronicznej?* [online]. [Dostęp 21.11.2024]. Dostępny w: https://www.ebib.pl/?page_id=599.
2. MARCINEK, M. (oprac.), (2009). *EBIB 1999–2009 – historia serwisu informacyjnego dla bibliotekarzy. Wydanie jubileuszowe* [online]. [Dostęp 21.11.2024]. Dostępny w: https://www.ebib.pl/pliki/10_lat_EBIB.pdf.
3. RADWAŃSKI, A. (2003). Czy istnieje środowisko bibliotekarzy (50 numerów później)? Jubileuszowa laurka. *Biuletyn EBIB* [online]. Nr 10 (50). [Dostęp 21.11.2024]. Dostępny w: <https://www.ebib.pl/2003/50/radwanski.php>.